

ประวัติศาสตร์
ปัตตานีโบราณ

ราช
อาณา
จักร
ลังกาสุกะ

อยู่ที่ไหน?

ข้าพเจ้าจะเป็นผู้สนับสนุน นักโบราณคดีกลุ่ม
หนึ่งซึ่งเป็นฝ่ายค้าน ไม่เห็นด้วยกับทฤษฎีของ
ศาสตราจารย์ R. Von Heine-Geldern ที่ว่ามนุษย์
ที่อยู่ในแหลมทองทั้งหมด มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ใน
แคว้นยูนาน และอพยพมาอยู่ในแหลมมลายูนับ
ราว ๆ 10,000 ปีมาแล้ว ทฤษฎีนี้ถูกเถียงกันมานาน
ความจริงเรามีหลักฐานหลายอย่าง ที่แสดงให้เห็นว่า
ในยุคหินใหม่มีมนุษย์อยู่ในแหลมมลายู รู้จักการทอ
ผ้า รู้จักสานตะกร้า และสานภาชนะอื่น ๆ¹ สันนิษ
ฐานว่ามนุษย์ในปัตตานี อาจจะเริ่มสร้างวัฒนธรรม
ตั้งแต่ยุคหินใหม่²

ส่วนนักมนุษยวิทยาได้จำแนกเชื้อชาติใน
แหลมมลายูว่าเป็นกลุ่มเผ่า ยาวานีสมาเลย์ ซึ่ง
เชื่อกันว่า ชาวปัตตานีโบราณเป็นเชื้อสายจากเผ่า
นี้ อย่างไรก็ดีในจดหมายเหตุเสด็จพระราชดำเนิน
ประพาสประเทศมลายู³ กล่าวว่า ชาติอาหรับและ
อินเดียโบราณ อพยพมาทำมาหากินอยู่ในบริเวณ
นี้ และผสมพันธ์กับเผ่ายาวานีสมาเลย์ (ชนเผ่าเดิม)
แล้วกลายเป็นเชื้อสายหรือบรรพบุรุษของชาติมลายู
ข้าพเจ้าเชื่อว่า เป็นบรรพบุรุษของชาวปัตตานีปัจจุ
บัน ซึ่งพระยาอนมมานราชธนะ และ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์
ปราโมช ก็ยืนยันอย่างนี้ด้วย⁴

มีรากฐานที่เชื่อถือได้ว่า ชาวโลกรู้จักแหลม
มลายูตั้งแต่ยุคโบราณ ซึ่งมีนักการค้าต่างประเทศ
เข้ามาตั้งอาณานิคม เริ่มตั้งแต่ก่อนคริสต์ศักราช⁵

1. วิทย์ พิณคันเงิน ความเบนมาของมนุษยชาติ โอเดียนสโตร์ กรุงเทพฯ 2503 หน้า 221
2. เปรียบเทียบซากโบราณที่พบใน Gua Cha รัฐกลันตัน
3. พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพของหม่อมจีน ประวิตร ณ อยุธยา วันที่ 6 มิถุนายน 2478 หน้า 23-24
4. สยามรัฐ 31 สิงหาคม 2516 หน้า 5
5. Countries of The World, Edited by J.A. Hammerton, The Fleetway House, London, P.2623

นักประวัติศาสตร์ทั้งยุโรปและเอเชีย ส่วนมากยอมรับว่า ในแหลมมลายูมีรัฐมลายูที่เก่าแก่ที่สุดรัฐหนึ่ง เรียกว่า ราชอาณาจักรลังกาสุกะ (Kingdom of Langkasuka) ตั้งแต่ราว ๆ ค.ศ. 115¹ มีจุดหมายเหตุนี้การเดินทางของจีนบอกให้เราทราบอีกว่า ตอนที่เขาได้เดินมาถึงลังกาสุกะในปี ค.ศ. 200 นั้นปรากฏว่ารัฐลังกาสุกะตั้งชนมานานแล้ว ด้วยเหตุนี้เองนักประวัติศาสตร์มาเลเซียยืนยันว่า อาณาจักรลังกาสุกะเป็นรัฐมลายูที่เก่าแก่ที่สุด² เพราะยังไม่มีรัฐอื่นในแหลมมลายูที่มีวัฒนธรรมสูงและมีความเจริญรุ่งโรจน์มาก่อน

ในประวัติศาสตร์จีนเขียนใน ราชวงศ์เหลียง (ค.ศ. 502-566) บอกให้เราทราบว่า อาณาจักรลังกาสุกะ ตั้งชนในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 1 ถ้าเชื่อตามนักตั้งตั้งชนในระหว่างปี ค.ศ. 80-100³

ในตำนานอภัยัตมารมงมหาวังศา ของไทรบุรีอ้างว่า ลังกาสุกะ มีอาณาเขตแยกออกเป็นสองภูมิภาค ภาคหนึ่งอยู่ใน ไทรบุรี ซึ่งนักโบราณคดีหลายคนทำการสำรวจแล้ว ในตอนแรกเข้าใจว่า คงจะอยู่ในบริเวณฝั่งแม่น้ำบารบอก (Marbok) แต่เมื่อนักสำรวจทำการวิจัยจริงๆ ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่นอนเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้เขียน

เองได้ถามเจ้าหน้าที่สำนักงานโบราณคดี แห่งมาเลเซียที่มีสาขาอยู่ที่ ไทรบุรี (Kedah) และผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กัวลาลัมเปอร์ ในปี พ.ศ. 2515 (1972)⁴ ท่านทั้งสองออกความคิดเห็นเหมือนกันว่า ไม่มีรากฐานเป็นที่พอใจ ท่านบอกให้ข้าพเจ้าทราบว่า เท่าที่ได้พบซากโบราณวัตถุแห่งหนึ่งในไทรบุรี ในตอนแรกคิดว่าเป็นที่ตั้งของเมืองลังกาสุกะ แต่ในตอนหลังกลายเป็นสถานที่สงสัย (ไม่แน่ใจ) เพราะตามที่ตั้งในจกทหมายเหตุของจีน กล่าวถึงลักษณะเมืองลังกาสุกะว่า อยู่ใกล้ภูเขาและมีถนนจากตัวเมืองไปถึงฝั่งทะเลประมาณ 5 ไมล์ ซึ่งมีความแตกต่างกับซากโบราณที่พบในไทรบุรีมาก ในปีเดียวกันท่านทั้งสองได้เดินทางมาถึงปัตตานี ซึ่งมี

โอกาสชมเมืองยะรัง ท่านสนใจเมืองยะรังมาก อีกภาคหนึ่ง ในตำนานดังกล่าว อ้างว่า เมืองลังกาสุกะ อยู่ทางทิศตะวันออกของไทรบุรี นักประวัติศาสตร์จึงคิดว่า คงจะอยู่ตามชายฝั่งทะเลจีนใต้ ซึ่งทำให้มีหลายท่านหันมาสนใจทางปัตตานีมากยิ่งขึ้น ในที่สุดศาสตราจารย์ ปอลวิทเลย์ยืนยันว่า อาณาจักรลังกาสุกะอยู่ที่ปัตตานีแน่⁵ ปรากฏว่า มีนักประวัติศาสตร์หลายคน

1. Journal Persatuan Sejarah Kelantan (J.P.S.K.), Bintang Amas, Kelantan, B.I., 1965-1965 P. 20
2. Malaysia Official Yearbook, The Government Press, Kuala Lumpur, 1963 P. 20
3. Qouted dy Sir Mubin Sheppard, Taman Indera, Oxford University Press, 1972, P. 5
4. Dr. Shahrin bin yub, Director of National Meseum, Kuala - Lumpur, Malaysia
5. Daul Wheatley, The Golden Khersonese, Uwirersity of Malaya Press, Duala Lumpur, 1961

สนับสนุนว่าอยู่ในปัตตานี เช่น ศาสตราจารย์ฮอล¹ ศาสตราจารย์เพียร์น² เซอร์มูบิน เซเฟอร์ด³ สมาชิกนักประวัติศาสตร์กัตตัน⁴ และอื่นๆ อีกมาก ผู้เขียนเองก็เห็นด้วย ทั้งนี้เพราะจกหมายเหตุของจีนได้บันทึกในคริสต์ศตวรรษที่ 1 และที่ 2 อ้างถึงเมืองไทรบุรีและลังกาสุกะในระยะเวลาเดียวกัน เช่น Kadaram บ้าง Kotaha บ้าง (ปัจจุบัน Kedah) แสดงว่าเมืองไทรบุรีกับลังกาสุกะ จะต้องเป็นคนละเมืองอย่างไม่มีปัญหา

ผู้เขียนได้สำรวจลักษณะชายฝั่งทะเลในสมัยโบราณของปัตตานี แล้วประกอบกับตำนานกล่าวโดยชาวปยุตว่า ฝั่งทะเลติดอยู่กับเมืองยะรัง และหมู่บ้านปยุตเคยเป็นทะเลมาก่อน ข้าพเจ้าไปตรวจสอบสภาพภูมิประเทศในหมู่บ้านจือแรและกำหนดตำบลยะรังบอกว่า ชาวบ้านเคยชุกบ่อลึกประมาณ 6 ฟุต ได้พบหินซากโบราณหลายแผ่น จึงได้พยานหลักฐานหลายอย่างที่แสดงว่า บริเวณนั้นอยู่ติดกับฝั่งทะเลมาก่อน เมื่อข้าพเจ้าไปค้นหาเมืองโบราณแถว ๆ ยะรัง ปรากฏว่ามีซากโบราณเรียงกันกระจัดกระจายอยู่ตั้งแต่หมู่บ้าน จือแร ผ่านหมู่บ้าน ประวัน จนถึงหมู่บ้าน วัด ผู้เขียนคิดว่า

จือแรหรือยะรังปัจจุบันคงจะเป็นเมืองโบราณของปัตตานีในสมัยลังกาสุกะแน่ มีเหตุผลอย่างหนึ่งก็คือ พงศาวดารชะวาโบราณ (Nagara Krtagama)⁵ อ้างถึงเมืองหลวงของปัตตานีว่า Djere ซึ่งไปตรงกับคำว่า จือแร ของภาษามลายู (Jerai) และอีกประการหนึ่ง เป็นเมืองที่อยู่ติดกับชายฝั่งทะเลและแม่น้ำ ซึ่งไปตรงกับจกหมายเหตุของจีนอีกด้วย

ในด้านความเชื่อถือของชาวปัตตานีในสมัยลังกาสุกะนั้น ดูเหมือนไม่มีศาสนาใดเป็นหลักการ ข้าพเจ้าคิดว่า ประชากรปัตตานีในสมัยลังกาสุกะตอนต้น คงนับถือลัทธิบูชาต้นไม้ คือ บูชาวิญญาณที่ว่ามีอาถรรพ์สิง ณ ต้นไม้ เช่นเอาสิ่งของไปเช่นสรวง ฆ่าสัตว์บูชาญัตถวาย ขอบุตรขอลาภ นำพวงมาลัยมาห้อย บูชาที่กิ่งไม้ เป็นต้น ที่ผู้เขียนคิดอย่างนี้ ก็เพราะมีเหตุผลหลายอย่าง

ในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 1 และ 2 จักรวรรดิโรมันมีอุตสาหกรรมผลิตลูกบัต (ลูกประคำคอ) และรับวัตถุดิบจากแหลมมลายู⁶ ข้าพเจ้าเชื่อว่า วัตถุดิบนี้อาจจะเป็นสินค้าออกของ

1. Hall, D.G.E., The History of South-East Asia, Muemillan, New york, 1966, P. 30

2. Pearn, B.R., The History of South-East Asia, Longman, Malaysia, 1965, P. 11

3. Sir Mubin Sheppard, op. cit, P. 7

4. See J.P.S.K., op. cit.

5. ดู Encyclopedia of Islam, F.J. Brill, Leiden, Vol. III, P. 1025

6. Graff. E., and Hammond. H.E., South-East Asia, Cambridge, New York, 1969, P. 24

ปัตตานีในสมัยลังกาสุกะ เพราะในระหว่างนั้นยังไม่มีรัฐใดในแหลมนี้ สันนิษฐานว่า ชาวอินเดียหรืออาหรับ เป็นผู้รับจากลังกาสุกะแล้วส่งไปยังจักรวรรดิโรมันในยุโรปอีกทอดหนึ่ง

ตามประวัติศาสตร์จีนสมัย ราชวงศ์เหลียง (Ling) เขียนในปี ค.ศ. 415 บอกให้เราทราบว่า จีนเคยมีการติดต่อทางการค้ากับลังกาสุกะ ซึ่งจีนเรียกว่า Langga - Sieu ศาสตราจารย์เบรียน ฮาร์สัน¹ กล่าวว่า จีนกับเมืองในแหลมมลายู มีการติดต่อการค้าเริ่มตั้งแต่ 300 ปี ก่อนคริสต์ศักราช และในคริสต์ศตวรรษที่ 2 ได้มีการติดต่อทางเรือตามชายฝั่งของแหลมนี้ ผู้เขียนพิจารณาและวิเคราะห์หลักฐาน เกี่ยวกับเมืองโบราณแล้ว คงจะหมายถึงปัตตานีในสมัยลังกาสุกะนั่นเอง

ศาสตราจารย์ ฮอล ระบุว่า ในปี ค.ศ. 515 มีกษัตริย์ลังกาสุกะ พระองค์หนึ่งทรงพระนามว่า ภกทัตต์ (Bhagadatta) พระนามอย่างนี้ อาจารย์ ประพนธ์ เรื่องณรงค์² ยืนยันว่า เป็นภาษา บาลี (ภค แปลว่า โศกหรืออำนาจ และ ทัตตะ แปลว่า นำมาให้) ทำให้ผู้เขียนคิดว่า อิทธิพลของอินเดีย คงขยายมาถึงปัตตานีราวๆ ในคริสต์ศตวรรษ

ที่ 2 สำหรับประวัติศาสตร์ราชวงศ์เหลียงของจีน ได้พรรณนาลักษณะของชาวปัตตานีสมัยลังกาสุกะว่า ประชากรไม่ชอบไว้ผมยาว (โกนผม) แต่งกายกับผ้าที่ทอด้วยฝ้าย แต่เสื้อไม่มีแขน ส่วนกษัตริย์ทรงชอบเสด็จราชดำเนินกับช้าง (ทรงประทับบนหลังช้าง) โดยมีควาญช้างเป็นผู้นำพระองค์ มีประชากรติดตามเสด็จเป็นแถวและถือธงด้วย แล้วมีการตีกลอง ล้อมรอบไปด้วยข้าราชการบริพาร³ แต่พระองค์เองทรงใช้ร่มสีขาว⁴ เมืองลังกาสุกะนี้ มีการอ้างชื่อในตำนานนครศรีธรรมราชหลายครั้ง แสดงว่าเมืองทั้งสองมีเขตแดนติดต่อกันและมีความสัมพันธ์อันดีด้วย

ศาสตราจารย์ ทั้ว และ ศาสตราจารย์ไว้อย⁵ กล่าวว่า ในคริสต์ศตวรรษที่ 6 เมืองปัตตานี มีความสำคัญและเจริญมาก มีการติดต่อกับจีนและกลายเป็นเมืองท่าสำหรับนักเดินเรือชาวเอเชียและพวก พัก โดยจะเพาะการเดินเรือระหว่างเวียตนามกับแหลมมลายู ในปี ค.ศ. 450 มีนักเดินเรือจีนคนหนึ่งเขียนในจดหมายเหตุว่า ในขณะที่เขาชมเมืองปัตตานี (ลังกาสุกะ) นั้น เขามีโอกาสพบปะกับพวกพราหมณ์จากอินเดียหลายคน ซึ่งอยู่ใน

1. Comp. Brian Harrison, South-East Asia, Macmillan, New York, 1967, P. 14

2. อาจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี

3. Quoted by Hall, D.G.E. op. cit, P. 37

4. J.P.S.K., op. cit, Shappard, M., op. cit.

5. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้เชิญท่านมาบรรยายประวัติศาสตร์ปัตตานี ในโอกาสนิทรรศการวัฒนธรรมมอญให้ ในปี ค.ศ. 1970 ท่านพูดถึงเมืองลังกาสุกะอย่างน่าสนใจในห้องประชุมคณะ คู่มือหนังสือ Hikayat Patani, The Hague, Martinus Nijhoff. 1970

ทำหน้าที่และพระวิหาร ตามรากฐานอันนั้นแสดง
ว่า ศาสนาพราหมณ์เข้ามาถึงปัตตานี เริ่มราวๆ
ค.ศ. 200

ผู้เขียนไปสำรวจภูมิประเทศแถว ๆ บ้าน
จอเร หลายครั้ง ได้พบศิ่วลึงค์ของพราหมณ์เป็น
หินสีตำรูปกลม¹ และผู้เขียนเก็บรักษาไว้ใน
ที่เดิม ภายหลังนายอำเภอยะรังได้เก็บไว้ที่ว่า

การอำเภอยะรัง เพราะกลัวจะหายไป นอกจากนี้
นั้นได้พบหินที่เป็นซากพระวิหารอยู่ด้วย แสดงว่า
วัฒนธรรมอินเดีย เข้ามามีบทบาทในปัตตานีก่อน
คริสต์ศตวรรษที่ 3 สันนิษฐานว่า พวกพราหมณ์
เป็นผู้นำอารยธรรมอินเดีย เข้ามาเผยแพร่ในเมือง
ลังกาสุกะแน่นอน เมื่อพวกพราหมณ์เหล่านี้เข้า
มาถึงแล้ว ผู้เขียนเชื่อว่าชาวปัตตานีจึงเปลี่ยน
ความเชื่อเดิมไปนับถือศาสนาใหม่คือ พราหมณ์
หรือ ฮินดู เราจะเห็นได้ว่า แม้ว่าชาวปัตตานี
ปัจจุบันนับถืออิสลามก็จริง แต่ยังมีพิธีการต่าง ๆ
ผสมผสานกับวัฒนธรรมฮินดูอยู่มาก

มีนักประวัติศาสตร์หลายคนเชื่อว่า วัฒนธรรม
อินเดียแพร่หลายถึงปัตตานีก่อน แล้วขยายไปถึง
กลันตันและตรังกานู² ถ้าเราเชื่อตามนั้นแสดงให้
เห็นว่า บ่อเกิดอารยธรรมอินเดียในรัฐมลายู ในภูมิ
ภาคนี้คงตั้งอยู่ในปัตตานีประการหนึ่ง และอีกประ

การหนึ่ง เมืองปัตตานีจะเป็นเมืองโบราณกว่ารัฐอื่น
อีกด้วย นอกจากนั้นนักประวัติศาสตร์หลายคนเชื่อ
ว่า พวกฮินดูที่ไปอยู่ใน เกาะบอร์เนียวตะวันออก
นั้นเป็นพวกที่มาจาก แหลมมลายา ซึ่งอาจจะเป็นไปได้
ได้ว่า จากปัตตานี ผ่านกลันตันหรือตรังกานู แล้ว
แล่นต่อไปบอร์เนียวอีกต่อหนึ่ง ดร. เปร็โโบโจรอก
แห่งอินโดเนเซียยืนยันว่า พวกฮินดูไปตั้งหลัก
แหล่งในบอร์เนียวตะวันออก ราวๆ ค.ศ. 400³

น่าเสียดาย จดหมายเหตุของจีนมิได้บอก
ให้เราทราบ ว่า ชาวอินเดียมีจำนวนเท่าไรที่อยู่ใน
ปัตตานี สมัยลังกาสุกะ แต่บอกว่า เมืองทุ่งสง
มีครอบครัวเผ่าฮู่ (Hu) จากอินเดีย 50 ครอบครัว
และเผ่าฟูตู (Fo-tu) จำนวน 1,000 คน ถ้าเราเทียบ
กับลังกาสุกะ ในฐานะที่เป็นเมืองใหญ่ และเมือง
เจริญกว่านครศรีธรรมราช⁴ (หนาแน่นกว่า
นครฯ) สันนิษฐานว่า ชาวอินเดียในปัตตานีใน
สมัยเดียวกันนั้น คงจะมีจำนวนไม่น้อยกว่าทุ่งสง
แน่นอนเพราะชาวอินเดียมักจะเป็นพ่อค้า และเผยแพร่
ศาสนาอีกด้วย

ครั้นต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง
ครั้งใหญ่ในเมืองลังกาสุกะ คือ อาณาจักรมลายู
พุทธศาสนารู้จักในนามว่า ศรีวิชัย ได้ยกทัพเข้า
โจมตีเมืองตามพลิงค์ (นครศรีธรรมราชปัจจุบัน)

1. พบในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2515

2. J.P.S.K., op. cit.

3. Dr. Poerbotjarok, Riwayat Indonesia, Pp. 8-12-13

4. Quoted by Sheppard, op. cit.

ในปี ค.ศ. 775¹ อาณาจักรศรีวิชัย^{๕๘๘} ครอบงำ
 หลวงอยู่ที่ ปาเลมบั้ง (สุมาตรา) เชื้อสายมลายูนับ
 ถือพุทธศาสนา นิยมศิลปะวัฒนธรรมอินเดียเหมือน
 กับปัตตานี (ลังกาสกะ) หลังจากตีเมืองนครศรี-
 ธรรมราชแล้ว ศรีวิชัยขยายอาณาเขตมาถึงปัตตานี
 และพร้อมกันนั้นได้เผยแพร่งามลายู และ
 ศาสนาพุทธด้วย ข้าพเจ้าเชื่อว่าชาวปัตตานีในสมัย
 นั้นมีจำนวนมากที่เปลี่ยนศาสนาเดิม (พราหมณ์)
 มานับถือศาสนาพุทธ มีหลักฐานอยู่หลายแห่ง
 เช่น วัดถ้ำทียะลา และมีหลายแห่งที่ถูกทำลาย
 โดยประชากรหลังจากนับถือศาสนาอิสลามแล้ว ผู้
 เขียนเชื่อว่า หลังจากชาวปัตตานีนับถือศาสนา
 อิสลามแล้ว ก็ให้ทำลายพระรูปบูชาต่าง ๆ รวม
 ทั้งศาสนสมบัติของฮินดูและพุทธ เนื่องจาก
 ปัตตานีมีวัตถุโบราณเหลืออยู่น้อยนึ่งเอง เป็นเหตุ
 ให้นักประวัติศาสตร์ไม่สนใจ และมองปัตตานีว่า
 เป็นเมืองเล็ก และไม่มีความสำคัญทางประวัติ-
 ศาสตร์

ความเจริญรุ่งโรจน์ในประวัติศาสตร์ปัตตานี
 เริ่มขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 800 กล่าวคือ ในสมัยที่
 อาณาจักรศรีวิชัยได้รวมเป็น สหพันธรัฐ กับ
 อาณาจักรไศลนคร (Sailendra) แห่งชะวา การ

รวมเป็นสหพันธรัฐ^{๕๘๙} ทำให้อาณาจักร
 ศรีวิชัย กลายเป็นจักรวรรดิที่ใหญ่ที่สุดในเอเชีย
 อากเนย์ ซึ่งขยายอาณาเขตไปถึงอินโดจีน กษัตริย์
 ไศลนครได้เลือกปัตตานี เป็นจุดศูนย์กลางทาง
 การปกครองและการเมืองของรัฐมลายู^{๕๙๐} แล้ว
 กลายเป็นเมืองท่าที่ใหญ่ในแหลมมลายู อิทธิพล
 ของศาสนาพุทธ และภาษามลายู (เป็นภาษาผสม
 สันสกฤต) เข้ามามีบทบาทในปัตตานี แต่เขียนอีก
 ช่ออินเดียภาคใต้^{๕๙๑} ปัตตานีจึงมีโอกาสพัฒนาประ-
 เทศให้เจริญ มีวัฒนธรรมสูง และชาวต่างประเทศ
 ศึกษามากมายขึ้นด้วย

น่าสังเกตว่า ในสมัยจักรวรรดิไศลนคร-
 ศรีวิชัย กำลังสร้างอำนาจอิทธิพลในแหลมมลายู
 นี้ ชาติไทยได้ก่อตัวเป็นรัฐที่เข้มแข็ง รู้จักว่า
 อาณาจักรน่านเจ้า (ในยูนาน) กล่าวกันว่า นับ
 ถือพุทธศาสนานิกายมหายาน เหมือนกับชาว
 ปัตตานีในสมัยลังกาสกะ แต่ยังมีคนไทยในสมัย
 นั้นเชื่อถือลัทธิที่ถือว่า ชีวิตเกิดขึ้นเพราะวิญญาณ
 (Animism) อยู่ด้วย^{๕๙๒} แสดงว่าชาวลังกาสกะ
 กับน่านเจ้า ต่างก็รับวัฒนธรรมของอินเดียเหมือน
 กัน แต่มีความแตกต่างเกี่ยวกับภาษาและเชื้อชาติ
 เท่านั้น^{๕๙๓} ถึงกระนั้นต่างก็มีรากศัพท์จากภาษา

1. Harrison, B., op. cit.; Hall, op. cit.; ตี อมาตยกุล ในเรื่องนครศรีธรรมราช พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงาน
 ฉลองนักษัตรของ นางคณีย์ จันทราพิพย์ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2510
 2. Columbia Encyclopedia, Second ed., See Patani
 3. See Harrison, B., op. cit. P. 24-25
 4. Blunckard, W., Thailand, Hraf Press, New York, 1958, P. 24
 5. Kerr, A. and Seidenfaden, E., "Ethnology" in vol. I of Thailand, Nature and Industry
 (2 ed.), Bangkok, Ministry of Commerce, 1950 ดูพระยาอนุนนาราชชน วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรม
 แห่งชาติ พระนคร 2499 หน้า 3-4

นสกฤตเป็นจำนวนมากเช่น คำว่า ราชา (ราชา) สตรี (อิสตรี) สามี (สวามี) บุตร (บุตร) นคร (นาการา) กวณิ (การานา) และอื่นๆ เป็นต้น

ทางด้านการปกครองของปัตตานีสสมัยศรีวิชัย กล่าวกันว่าไม่ได้ใช้กำลังทหาร และระบบใช้อำนาจราชการ (Bureaucratic) เป็นหลัก แต่ใช้อิทธิพลทางกำลังเรือทะเล และการค้า (เศรษฐกิจ)¹ ศรีวิชัยได้ควบคุมตามจุดศูนย์กลางที่เป็นท่าเรือตามชายฝั่งทะเล การบริหารในปัตตานีสมีกษัตริย์ทรงปกครองอย่างอิสระ แต่ละปีจะต้องส่งเครื่องบรรณาการ แก่จักรพรรดิศรีวิชัย แสดงว่าอำนาจการต่างประเทศ ตกอยู่ในอำนาจของรัฐบาลกลาง² รายได้ของปัตตานีสมาจากผลิตผลทางเกษตร และที่รองลงมาคือการค้า สิ่งที่ชาวปัตตานีส ได้รับความรู้จากชาวชวามากที่สุดก็คือ การไถนา วิธีการทำไร่ และการจับปลา

วัฒนธรรมมลายูพุทธศาสนาในหมู่เกาะอินโดเนเซีย ตามจดหมายเหตุของฮัง (I-Tsing) บอกให้เราทราบว่า มีความเจริญรุ่งเรืองมาก โดยเฉพาะในคริสต์ศตวรรษที่ 6 ถึงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 7 ผู้เขียนคิดว่า วัฒนธรรมนี้เองได้แพร่หลายมาถึงปัตตานีส เช่น ภาษา ศาสนา

ปรัชญา ความรู้เกี่ยวกับเดินเรือ ศิลปวิทยา เช่น ดนตรี การก่อสร้างพระวิหาร ทำนักราชวัง ตลอดจนเครื่องทรงชนิดต่างๆ ศาสตราจารย์ฮอล พรรณาลักษณ์รูปร่างของเรือสำเภานสมัยศรีวิชัยว่า มีศิลปะงดงาม ประกอบไปด้วยรายละเอียด มีลวดลายวิจิตรพิศดารมาก ชาวเจ้านักถึงเรือ กอและ ของปัตตานีสทันที เพราะเรือชนิดนี้เดิมเป็นเรือของกษัตริย์ ที่ทรงเสด็จประพาสทางทะเลหรือแม่น้ำ และในตอนหลังพวกขุนนางชั้นผู้ใหญ่ใช้สำหรับதாகอากาศในท้องทะเล³ แต่กลายเป็นเรือประมง และบรรทุกของดังที่เราเห็นอยู่ปัจจุบัน

น่าสังเกตอีกประการหนึ่ง กษัตริย์ราชวงศ์ศรีวิชัย สนพระทัยในการพัฒนาเมืองไชยา และ นครศรีธรรมราช ส่วนกษัตริย์ราชวงศ์ ไศเลนทร สนพระทัยในเมืองปัตตานีส พระองค์ทรงปรับปรุงปัตตานีสเป็นจุดศูนย์กลาง ของรัฐมลายูทางภาคใต้ตลอดฝั่งจีนใต้ มีอาณาเขตตั้งแต่ บางส่วนของพัทลุง (ปากพูน) ไปจดเมือง ตามาเซก (สิงคโปร์ปัจจุบัน) ส่วนศรีวิชัยตั้งแต่เมืองนครศรีฯ ไปถึงจัมปา (เวียตนามปัจจุบัน)

● เสนีย์ มะดากะกุล

1. Feith, H., Government and Politics of South-East Asia, edited by Kahim, G. Mc, Cornell University Press, New York, 1959, P. 158
2. Feith, H., op. cit
3. ในสมัยอภิเสกสมรสระหว่างราชธิดาของราชันปัตตานีส กับ เจ้าชายราชโอรสของเจ้าเมืองยะโฮร์ ราชันปัตตานีส ทรงใช้เรือกอและจำนวน 5 ลำ เพื่อค้าพิศมณาส่งพระจันทร์แก่ราชธิดาเป็นเวลา 3 วัน 3 คืน แล่นไปในท้องทะเล ติดตามไปด้วยข้าราชการบริวาร